

ביידן וישראל חזרה לימי אובמה?

מאת פרופ' שמואל סנדלר

מבט מבס"א מס' 1,812, 11 בנובמבר 2020

תקציר: בחירתו של ג'ו ביידן כנשיא ה-46 של ארה"ב מחייבת בחינת משמעויות חילופי השלטון עבור ישראל. האם לאחר ארבע שנים של פריצות דרך חסרות תקדים עבור ישראל על-ידי ממשל דונלד טראמפ אנו צפויים לשוב לסאגה של שנות ברק אובמה שהנשיא הנבחר היה סגנו?

הדבר היחיד שניתן לומר בפסקנות הוא שמדובר בפוליטיקאי שונה לגמרי הן מאובמה והן מטראמפ. בשעה שהאחרון הגיע מרקע של איש עסקים וללא ניסיון בושינגטון ואובמה הגיע לבית הלבן לאחר שלוש שנים בלבד בסנאט עם אג'נדה מורכבת מחשיפה לליברליזם של הרווארד ורגישויות של "עולם שלישי", ביידן צמח בערוגות הפוליטיות של וושינגטון כמעט כיובל שנים וככזה הוא מייצג יותר את האליטה הפוליטית הקלאסית והממסד של המפלגה הדמוקרטית. כסנטור ותיק, כחבר בוועדות החוץ של הסנאט, וכסגן נשיא הוא מכיר היטב נושאי חוץ וביטחון ומעורה ביחסי ארה"ב-ישראל. הוא החל את שירותו זמן קצר לפני מלחמת יום הכיפורים וכבר אז הגיע לאזור והביע חשש לגורלה של המדינה היהודית. יחד עם זאת, הוא בוודאי אינו מזדהה עם מפעל ההתיישבות ולפיכך ניתן לצפות לעימותים "נוסח אובמה" עם ממשלות ימין בישראל. סביר להניח שהוא יזדהה עם אמירתו של הבוס שלו לשעבר שלהיות ידיד ישראל אינו מחייב להיות ידיד הליכוד.

אם זאת אין להסיק בהכרח על עימות קרוב בין ממשל ביידן לבין ממשלת ישראל. אמנם ניצחון דחוק הוא ניצחון, אך הוא אינו דומה להכרעה סוחפת. במסורת של וושינגטון, נשיא נבחר שולט בדרך כלל בקונגרס לפחות בשנתיים הראשונות. נשיא שאינו מצליח להביא עמו סנאט הנשלט על-ידי מפלגתו אינו כל-יכול - גם אם מפלגתו שולטת בבית הנבחרים. כסנטור וותיק, כמתחרה בעבר על מנני מפלגתו לנשיאות, וכסגן נשיא לשעבר ביידן מודע לכוחם של תומכי ישראל בקונגרס. הוא יצטרך להתחשב בהישגי ממשלת ישראל בשנים האחרונות, כהעברת שגרירות ארה"ב לירושלים שתאמה החלטות קודמות בסנאט (והתחייבויות נשיאותיות). ולמרות שסביר להניח שינסה לחזור להסכם הגרעין האיראני, הוא לא יוכל שלא להתחשב בסנקציות על טהראן והשלכותיהן. באותה מידה ניתן להניח שיחסי ישראל-ארה"ב ברמת האליטות הביטחוניות לא תיפגע.

מערכת הבחירות ותוצאותיה משקפות את הפילוג הפנימי והקיטוב הפוליטי בחברה האמריקנית. יש להניח שהאתגר המרכזי של הנשיא הבא יהיה מופנה לאיחוד פנימי ולא לכוחנות בנושאי חוץ שנויים במחלוקת. ואכן כבר בנאומיו הראשונים הדגיש ביידן את רצונו באיחוד ורפוי השסעים.

נוכל לקבל אינדיקציות ראשונות לגבי הכיוון בו ילך הממשל החדש כאשר תתבהר התמונה לגבי המנויים הראשונים בתחומי מדיניות החוץ: מזכיר(ת) מדינה, נציג(ת) ארה"ב באו"ם המהווה מנוי בדרג קבינט, מזכיר(ת) ההגנה, וכמובן יועץ(ת) לביטחון לאומי. לאור המרכזיות שצבר השגריר פרידמן בשנות טראמפ תהיה חשיבות רבה לזהות שגריר ארה"ב בישראל, כמו גם למחליפו של ג'ארד קושניר ולשגריר המיוחד למזה"ת. גם כאן תצטרך ישראל לבחון כמה יבואו מממשל אובמה או לחילופין ממכוני חשיבה של ושינגטון המזוהים עם המפלגה הדמוקרטית.

עקב גילו המתקדם של הנשיא הנבחר תיוודע חשיבות רבה למרחב הפוליטי שיקצה לסגניתו, שהתמודדותה בפריימריז בתחילת הקמפיין אינה מותירה ספק לגבי שאיפותיה העתידיות. יש לשים לב אף למשקל שביידן ייתן בממשלתו לאגף הרדיקלי במפלגה הדמוקרטית.

"מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחיקוך" אומר הפתגם התלמודי. חכמת דורות זו צריכה להנחות את ישראל ביחסיה עם הממשל החדש בושינגטון. הרבה מהיחסים בין שתי המדינות יהיו תלויים בנו. עלינו להתעורר למציאות חדשה של ממשל חדש המורכב מיסודות חדשים-ישנים. כללי המשחק אולי ישתנו, אך אנו אמונים עליהם.

* פרופ' (אמריטוס) שמואל סנדלר הוא חוקר בכיר במרכז בס"א, אוניברסיטת בר-אילן ונשיא מכללת אמונה-אפרתה.